

УДК 349.6:796.5(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.5.60>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Опанасюк Н.А.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет фізичного виховання і спорту України
ORCID: 0000-0001-7418-8622
e-mail: tau_nataly@ukr.net*

Антоненко І.Я.,
*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри туристичного та готельного бізнесу,
Національний університет харчових технологій
ORCID: 0000-0003-2299-2365
e-mail: ira_antonenko65@ukr.net*

Опанасюк Н.А., Антоненко І.Я. Правове регулювання розвитку спортивного туризму в Україні.

Стаття присвячена загальному комплексному аналізу правового регулювання розвитку спортивного туризму в Україні в контексті сучасних соціально-економічних трансформацій, євроінтеграційних процесів та післявоєнного відновлення держави. Обґрунтовано актуальність дослідження спортивного туризму як міжгалузевого явища, що поєднує сферу туризму та фізичної культури і спорту та водночас виступає інструментом реалізації глобальних Цілей сталого розвитку, зокрема у частині зміцнення здоров'я населення, соціальної інтеграції й сталого розвитку територій. Акцентується увага, що розвиток спортивного туризму має додаткову суспільну значущість в умовах сьогодення, оскільки спортивно-туристична діяльність може виступати ефективним інструментом відновлення людського капіталу, реабілітації населення, зокрема ветеранів війни та осіб з інвалідністю, а також стимулювання сталого розвитку регіонів і територіальних громад. Водночас реалізація цього потенціалу безпосередньо залежить від якості та системності правового регулювання у сфері спортивного туризму.

Метою дослідження є визначення особливостей нормативно-правового забезпечення розвитку спортивного туризму в Україні, виявлення системних прогалин і колізій у національному законодавстві, а також обґрунтування науково-практичних рекомендацій щодо його вдосконалення з урахуванням європейських стандартів і принципів сталого розвитку.

Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання, зокрема аналіз і синтез, формально-юридичний, системно-структурний та порівняльно-правовий методи, що дали змогу комплексно охарактеризувати правові засади функціонування спортивного туризму і визначити тенденції подальшого його розвитку в Україні.

Наукова новизна полягає у формуванні авторського підходу до визначення спортивного туризму як комплексного об'єкта правового регулювання на перетині туристичного й спортивного законодавства, а також у визначенні пріоритетних напрямів гармонізації національного законодавства відповідно до європейських стандартів безпеки, інклюзивності та сталого розвитку.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання у нормотворчій діяльності, освітньому процесі закладів вищої освіти, а також у практиці організації та управління спортивно-туристичною діяльністю.

Ключові слова: спортивний туризм, правове регулювання, туристичне право, спортивне право, сталий розвиток, євроінтеграція.

Opanasiuk N.A., Antonenko I.Y. Legal regulation of sports tourism development in Ukraine.

The article is devoted to a comprehensive analysis of the legal regulation of sports tourism development in Ukraine in the context of contemporary socio-economic transformations, European integration processes, and post-war recovery. The relevance of the study is substantiated by considering sports tourism as an interdisciplinary phenomenon combining tourism and physical culture and sports, as well as an effective instrument for achieving the Sustainable Development Goals, particularly in terms of promoting public health, social inclusion, and sustainable territorial development. At the same time, the realization of this potential directly depends on the quality and systematicity of legal regulation in the field of sports tourism.

The purpose of the study is to determine the specific features of the current legal framework governing sports tourism in Ukraine, to identify systemic gaps and inconsistencies in legislation, and to substantiate scientific and practical recommendations for its improvement in accordance with European standards and principles of sustainable development.

The methodological basis of the research includes general scientific and special legal methods, in particular analysis and synthesis, formal legal, systemic-structural, and comparative legal methods, which made it possible to comprehensively characterize the legal environment of sports tourism and identify key trends in its development.

Scientific novelty lies in the author's approach to defining sports tourism as a complex object of legal regulation located at the intersection of tourism and sports legislation, as well as in identifying priority directions for harmonizing national legislation in accordance with European standards of safety, inclusiveness, and sustainability.

The practical significance of the obtained results consists in the possibility of their application in law-making activities, higher education processes, and the practical organization and management of sports tourism activities.

Key words: sports tourism, legal regulation, tourism law, sports law, sustainable development, European integration.

Постановка проблеми. Спортивний туризм є важливою складовою сучасної туристичної індустрії та сфери фізичної культури і спорту. Він поєднує рекреаційну, змагальну, оздоровчу та соціальну функції, сприяє формуванню здорового способу життя, розвитку регіонів і міжнародному співробітництву. В умовах трансформаційних процесів в Україні, зокрема євроінтеграції та післявоєнного відновлення, актуалізується потреба у вдосконаленні правового регулювання розвитку спортивного туризму.

У сучасних умовах глобальних трансформацій туризм і спорт розглядаються міжнародною спільнотою як важливі інструменти соціально-економічного розвитку, зміцнення здоров'я населення, міжкультурного діалогу та досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР), проголошених Організацією Об'єднаних Націй до 2030 року [1]. Спортивний туризм, поєднуючи туристичну й спортивну діяльність, набуває особливого значення як форма активного дозвілля, рекреації та соціальної інтеграції, що сприяє реалізації низки ЦСР, зокрема Цілі 3 «Міцне здоров'я і благополуччя», Цілі 8 «Гідна праця та економічне зростання», Цілі 10 «Скорочення нерівності», Цілі 11 «Сталий розвиток міст і громад» та Цілі 12 «Відповідальне споживання і виробництво» [1].

Для України розвиток спортивного туризму має додаткову суспільну значущість у контексті євроінтеграційних процесів, воєнного стану та майбутнього післявоєнного відновлення. Спортивно-туристична діяльність може виступати ефективним інструментом відновлення людського капіталу, реабілітації населення, зокрема ветеранів війни та осіб з інвалідністю, а також стимулювання сталого розвитку регіонів і територіальних громад. Водночас реалізація цього потенціалу безпосередньо залежить від якості та системності правового регулювання у сфері спортивного туризму.

Незважаючи на наявність базових нормативно-правових актів у сфері туризму та фізичної культури і спорту, в Україні досі відсутній цілісний правовий підхід до регулювання спортивного туризму як комплексного соціально-економічного та правового явища. Це зумовлює необхідність наукового осмислення чинного законодавства крізь призму принципів сталого розвитку, безпеки, інклюзивності та відповідності європейським стандартам.

Метою дослідження є комплексний аналіз правового регулювання розвитку спортивного туризму в Україні з урахуванням Цілей сталого розвитку, визначення ключових проблем норматив-

но-правового забезпечення та обґрунтування напрямів його вдосконалення в контексті реалізації державної політики у сфері туризму і спорту.

Для досягнення поставленої мети у статті передбачено вирішення таких завдань: проаналізувати стан наукової розробленості проблематики правового регулювання спортивного туризму; охарактеризувати чинну систему нормативно-правових актів у цій сфері; виявити основні прогалини та колізії законодавства; визначити перспективні напрями його розвитку з урахуванням принципів сталого розвитку та євроінтеграційних орієнтирів України.

Стан опрацювання проблематики. Питання правового регулювання спортивного туризму перебуває на перетині кількох наукових напрямів – туристичного, спортивного, адміністративного та публічного права. Водночас, попри наявність досліджень окремих аспектів нормативно-правового забезпечення туристичної діяльності в Україні, комплексний правовий аналіз спортивного туризму як самостійного виду діяльності досі залишається недостатньо розробленим.

Так, у дослідженні «Правове регулювання туристичної діяльності в контексті реформування законодавства України про туризм» Н. Опанасюк, А. Охріменко та С. Попович розкривають загальні засади правового регулювання туристичної діяльності, акцентуючи увагу на проблемах колізійності чинного законодавства та напрямах його гармонізації з міжнародними стандартами [2]. Крім того, у монографічних працях Н. Опанасюк і С. Попович обґрунтовують особливості державного регулювання туристичної сфери та аналізують можливості використання зарубіжного досвіду, що формує теоретичне підґрунтя для подальшого дослідження правового забезпечення спортивного туризму [3, 4].

Водночас у контексті спортивного туризму правове та організаційне забезпечення діяльності відповідного сектору розглядають І. Блещак, М. Карпа та Л. Акімова, які аналізують правовий статус Федерації спортивного туризму України та проблеми структурного управління цією сферою [5].

Правове регулювання спорту в широкому розумінні висвітлено у працях І. Жаровської, у яких акцентується увага на впливі глобалізаційних викликів на правове регламентування спортивної діяльності загалом, що має безпосереднє значення для формування й розвитку правового механізму спортивного туризму [6].

Окремі аспекти нормативно-правового регулювання туристичної галузі, що опосередковано стосуються спортивного туризму, також аналізуються у роботах українських науковців. Зокрема, О. Литвин та І. Кирилюк досліджують загальні проблеми нормативного регулювання туристичної діяльності в Україні [7], тоді як М. Мельникович аналізує загальні юридичні аспекти становлення та розвитку туризму в Україні [8]. У наукових працях В. Бондаренка, О. Корносенка та М. Сергєєва висвітлюється нормативно-правове регулювання сфери фізичної культури і спорту, зокрема питання формування спортивного права як комплексної галузі права, що становить важливе теоретичне підґрунтя для подальшого дослідження спортивного туризму [9].

Аналіз наукових джерел свідчить про відсутність комплексних досліджень правового забезпечення спортивного туризму як самостійного об'єкта правового регулювання, зокрема щодо безпеки учасників, узгодження норм туристичного і спортивного законодавства, страхового захисту та відповідальності організаторів, що зумовлює актуальність подальшого вивчення цієї проблематики з урахуванням європейського досвіду та сучасних викликів сталого розвитку.

Вклад основного матеріалу. У науковій літературі спортивний туризм традиційно розглядається як різновид туристичної діяльності, що передбачає активне пересування, використання значних фізичних навантажень, елементів змагальності, а також потребує спеціальної фізичної, технічної та організаційної підготовки учасників [10]. Його специфіка полягає у поєднанні рекреаційної, спортивної та соціальної функцій, що відрізняє спортивний туризм від інших форм активного відпочинку.

З теоретико-правової точки зору спортивний туризм має міждисциплінарний характер, оскільки перебуває на перетині туристичного, спортивного, адміністративного, цивільного та, у певних аспектах, екологічного права. Така багатоаспектність зумовлює складність формування єдиного правового підходу до його регулювання та вимагає комплексного аналізу відповідних правових норм.

У правовому вимірі спортивний туризм доцільно визначати як діяльність, пов'язану з організацією та здійсненням подорожей з метою участі у спортивних заходах, змаганнях, тренувальних зборах або активному відпочинку з елементами спорту, що регулюється сукупністю норм туристич-

ного, спортивного, адміністративного та цивільного права. При цьому ключовими ознаками спортивного туризму є підвищені вимоги до безпеки, наявність спеціальних суб'єктів (організаторів, інструкторів, спортивних федерацій), а також підвищений рівень юридичної відповідальності.

Правове регулювання спортивного туризму в Україні здійснюється на основі ієрархічної системи нормативно-правових актів, що включає закони України, підзаконні нормативні акти, а також норми міжнародного права, ратифіковані Україною.

Базовим нормативно-правовим актом у цій сфері є Закон України «Про туризм», який визначає загальні правові, організаційні та соціально-економічні засади реалізації державної політики у сфері туризму [11]. У межах цього Закону спортивний туризм віднесено до окремих видів туризму поряд із культурно-пізнавальним, екологічним та іншими видами (стаття 5), однак без належної деталізації його правового статусу та специфічних ознак, особливостей організації та проведення.

Водночас важливе значення для правового регулювання спортивного туризму має Закон України «Про фізичну культуру і спорт», який визначає правові засади розвитку сфери фізичної культури і спорту, зокрема неолімпійських видів спортивної діяльності, з якими пов'язаний спортивний туризм [12]. Норми цього Закону щодо організації спортивних заходів, діяльності спортивних федерацій, підготовки спортсменів і забезпечення безпеки учасників створюють нормативне підґрунтя для функціонування спортивно-туристичної діяльності.

Окремі аспекти спортивного туризму врегульовуються також підзаконними нормативними актами Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади. Зазначені акти охоплюють, зокрема, питання сертифікації туристичних послуг, ліцензування суб'єктів туристичної діяльності, встановлення кваліфікаційних вимог до інструкторів і тренерів, а також визначення стандартів безпеки під час організації та проведення туристично-спортивних заходів.

Водночас істотну роль у регламентації організації та здійснення спортивного туризму в Україні відіграють нормативні акти громадської організації «Федерація спортивного туризму України» (далі — ФСТУ) [13]. Зазначена організація об'єднує суб'єктів, задіяних у сфері спортивного туризму, здійснює розвиток і координацію відповідного неолімпійського виду спорту, організовує спортивні змагання, забезпечує підготовку кадрів, розробляє туристичні маршрути та сприяє популяризації активного відпочинку шляхом розвитку різних видів туризму, зокрема пішохідного, гірського, водного, велосипедного, лижного, спелеологічного тощо.

До основних актів ФСТУ, що регламентують сферу спортивного туризму, належать [14]:

1. Правила спортивних змагань зі спортивного туризму, що адаптовані до чинних міжнародних правил і затверджені Міністерством молоді та спорту України 06.10.2025 за № 35/3.2/25. У зазначених Правилах визначено базові засади організації та проведення спортивних змагань зі спортивного туризму на території України, порядок суддівства й механізм підбиття підсумків змагань.

2. Технічні регламенти проведення спортивних змагань зі спортивного туризму щодо окремих груп спортивних дисциплін, зокрема:

- «дистанція пішохідна» (затверджено Президією ФСТУ від 24.10.2021, протокол № 1);
- «дистанція гірська» (затверджено Президією ФСТУ від 20.10.2021, протокол № 1);
- «дистанція автотуризму» (затверджено Виконкомом Президії ФСТУ від 12.04.2021, протокол № 05/21);
- «дистанція водна» (затверджено Виконкомом Президії ФСТУ від 22.02.2021, протокол № 03/21);
- «дистанція вітрильна» (затверджено Президією ФСТУ від 20.10.2021, протокол № 1);
- «дистанція скандинавська ходьба» (затверджено Виконкомом Президії ФСТУ від 04.03.2025);
- «маршрути» (затверджено постановою Президії ФСТУ № 12 від 24.06.2017).

Зазначені технічні регламенти спрямовані на нормативне врегулювання питань безпеки під час проведення спортивних змагань у відповідних групах дисциплін, забезпечення єдиного підходу до подолання перешкод, визначення вимог до спорядження та порядку його використання, а також установа правил суддівства і критеріїв оцінювання дій спортсменів при визначенні результатів. Вони є обов'язковими для виконання учасниками, представниками команд і суддями під час проведення змагань зі спортивного туризму у визначених видах і дисциплінах.

Незважаючи на наявність певної нормативно-правової бази, правове регулювання спортивного туризму в Україні має фрагментарний і несистемний характер. До основних проблем у цій сфері доцільно віднести:

- відсутність єдиного законодавчо закріпленого визначення дефініції «спортивний туризм» та чіткого розмежування його з активним, пригодницьким й екстремальним туризмом;
- недостатню узгодженість норм туристичного та спортивного законодавства, що призводить до колізій у правозастосовчій практиці;
- обмеженість правового регулювання питань безпеки учасників, страхового захисту та відповідальності організаторів спортивно-туристичних заходів;
- недостатній рівень імплементації міжнародних стандартів і рекомендацій, зокрема у сфері сталого, безпечного та інклюзивного туризму.

Особливої актуальності зазначені проблеми набувають в умовах воєнного стану, коли організація туристично-спортивної діяльності пов'язана з додатковими ризиками, а питання безпеки учасників, використання природних ресурсів та дотримання обмежувальних режимів потребують посиленого державного контролю.

З урахуванням наведеного перспективними напрямками вдосконалення правового регулювання спортивного туризму в Україні є:

- удосконалення законодавчого визначення спортивного туризму та закріплення його правових ознак у галузевих нормативно-правових актах;
- гармонізація національного законодавства з правом Європейського Союзу та міжнародними стандартами у сфері туризму і спорту;
- посилення вимог щодо безпеки, професійної підготовки кадрів і обов'язкового страхування учасників спортивно-туристичних заходів;
- розвиток правових механізмів державної підтримки спортивного туризму як інструменту сталого регіонального розвитку, соціальної інтеграції та реабілітації населення, зокрема ветеранів війни й осіб з інвалідністю.

Висновки. За результатами проведеного дослідження встановлено, що спортивний туризм в Україні формується як комплексний об'єкт правового регулювання, що перебуває на перетині туристичного та спортивного законодавства. Доведено, що чинна нормативно-правова база створює загальні організаційно-правові передумови для розвитку спортивного туризму, однак характеризується фрагментарністю та недостатньою узгодженістю норм. Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні авторського підходу до трактування спортивного туризму як самостійного напрямку туристичної діяльності зі специфічним предметом правового регулювання, а також у визначенні пріоритетних напрямів гармонізації туристичного і спортивного законодавства України з урахуванням європейських стандартів безпеки, сталого розвитку та інклюзивності.

Обґрунтовано, що вдосконалення правового регулювання спортивного туризму має здійснюватися шляхом законодавчого уточнення його понятійного апарату, посилення вимог до безпеки та страхового захисту учасників, а також запровадження ефективних механізмів державної підтримки цього виду діяльності як інструменту регіонального розвитку та соціальної інтеграції населення.

Реалізація запропонованих підходів сприятиме підвищенню ефективності державної політики у сфері туризму і спорту та забезпечить сталий розвиток спортивного туризму в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року, проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25.09.2015 № 70/1. URL: <https://surl.li/yzrevp> (дата звернення: 27.12.2025).
2. Опанасюк Н.А. Правове регулювання туристичної діяльності в контексті реформування законодавства України про туризм. *ScienceRise. Juridical Science*. 2021. № 3(17). С. 9-17. DOI: <https://doi.org/10.15587/2523-4153.2021.238875> (дата звернення: 27.12.2025).
3. Опанасюк Н.А., Попович С.І. *Правове регулювання туризму: зарубіжний досвід для України*. *Часопис Київського університету права*, 2022(1), С. 161-164. DOI: 10.36695/2219-5521.1.2022.29 (дата звернення: 27.12.2025).
4. Опанасюк, Н.А. *Державне регулювання туризму в Україні: правові форми, засоби та моделі*. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі: колективна монографія. Луцьк, 2018. С. 17-37. (дата звернення: 27.12.2025).

5. Blashchak I., Karpa M., Akimova L. *Organizational and management support of the sphere of sports tourism in Ukraine: legal aspect*. Public Administration and Law Review, 2022, no. 3, p. 54–60. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2022-3-54> (дата звернення: 27.12.2025).
6. Жаровська І.М. *Правове регулювання спорту в Україні: глобалізаційні виклики*. Аналітично-порівняльне правознавство, № 6 (2022). DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.67> (дата звернення: 27.12.2025).
7. Литвин, О., & Кирилюк, І. (2024). *Нормативно-правове регулювання туристичної галузі в Україні*. Економічні горизонти, (1(27)), 79–86. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.1\(27\).2024.298788](https://doi.org/10.31499/2616-5236.1(27).2024.298788) (дата звернення: 27.12.2025).
8. Мельникович М.С. *Правове регулювання туристичної індустрії в Україні*. Науково-інформаційний вісник, 2024, випуск 17(29), С. 181–189. DOI: <https://doi.org/10.33098/2078-6670.2024.17.29.181-189> (дата звернення: 27.12.2025).
9. Бондаренко В., Корносенко О., Сергєєв М. *Нормативно-правове регулювання галузі фізична культура і спорт: аналіз дослідницького поля*. Педагогічні науки, (1), 27–33, 2024. DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2024.1.308710> (дата звернення: 27.12.2025).
10. Тимошенко Л.О. *Спортивний туризм* : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту: у 2 ч. / Тимошенко Л. О., Лабарткава К. В. Л. : ЛДУФК, 2012. Ч. 1. 150 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/3124> (дата звернення: 27.12.2025).
11. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР (в редакції Закону № 1282-IV від 18.11.2003). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 27.12.2025).
12. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 № 3808-XII (в редакції Закону № 1724-VI від 17.11.2009). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (дата звернення: 27.12.2025).
13. Федерація спортивного туризму України. Офіційний сайт: <https://www.fstu.com.ua/> (дата звернення: 27.12.2025).
14. Нормативні документи Федерації спортивного туризму України. URL: <https://www.fstu.com.ua/normativni-dokumenty-fstu> (дата звернення: 27.12.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 27.01.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026
Дата публікації: 5.03.2026